

DOI: 10.32347/2076-815x.2024.86.221-229

УДК 725.54

Чжао Хунцзюань,
chzhao_k@knuba.edu.ua, ORCID: 0000-0002-9763-8478,
д.арх., професор **Куцевич В.В.,**
Kutsevich.vv@knuba.edu.ua, ORCID: 0000-0001-6128-7410,
Київського національного університету будівництва і архітектури

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РОЗМІЩЕННЯ У МІСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЛЮДЕЙ ЛІТНЬОГО ВІКУ

Розглядаються питання проектування закладів соціального захисту у Китаї, їх основні містобудівні напрямки, які через складну структуру міст повинні базуватися на чинних державних нормативних актах КНР, а також наведених у статті ДБН України. Містобудівне розташування закладів соціального захисту населення підпорядковані стратегії розвитку просторової системи населених пунктів. Ця система гарантованих державою економічних, соціальних і правових заходів, які забезпечують людей літнього віку можливостями подолання обмежень життєдіяльності на основі формування спеціальних закладів де створюється інклюзивний простір.

Визначені прийоми містобудівного розміщення зазначених закладів в структурі міста на окремих ділянках: у зелених зонах центральних частин міст, у передмісті та у рекреаційних зонах міст та сільських поселень. Розміщення, місткість і розміри земельних ділянок закладів соціального захисту повинно визначатися на основі завдання на проектування з урахуванням вимог таких нормативних актів України: ДБН Б 2.2-12:2018; ДБН Б. 2.2-5:2011; ДБН В.1.1-7:2016; ДБН Б 2.3-18:2007; ДБН В. 2.2-9: 2018; ДБН В. 2.2-16: 2007; ДБН В. 2.2-40:2018; ДБН В. 2.2-10: 2022; ДБН В.2.2 -13: 2003; ДБН В. 2.2 -16-2018; ДБН В. 2.2 - 25: 2009; ДБН В.2.2-11:2002.

Розміщення закладів соціального захисту населення залежить від вибраної ділянки забудови, тому що ці об'єкти потребують щоб прилегла територія до них мала природне озеленення, яке сприятиме проведенню абілітаційних і реабілітаційних процесів у приміщеннях у цих закладах.

Площа озелених насаджень, яка включатиме газони, квітники, плодовий сад і город повинна складати не менше 50% площі ділянки будинку закладу соціального захисту.

Ключові слова: заклади соціального захисту; архітектурно-планувальна організація; містобудівне розташування; планування території; люди похилого віку; ділянка.

Постановка проблеми. На початку третього тисячоліття забезпечення всіх громадян необхідним рівнем і умовами життя, можливість абіляції і реабілітації людей літнього віку сприятиме підвищенню рівня розвитку людського потенціалу.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що у різних країнах, в тому числі і у КНР активно створюються заклади соціального захисту населення, які сприятимуть організації турботи за людьми літнього віку і стають мірою соціального руху вперед і свідченням рівня цивілізованості суспільства.

Розглядаючи питання розміщення будівель закладів соціального захисту населення, визначено три основні території для їх розміщення в населених пунктах. Це зелені зони центральної частини міста, передмістя та рекреаційні зони міст. При цьому виявлено, що організація функціональних зон на території закладів соціального захисту потребує компактності і ізолятивності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Містобудівна політика і взаємозв'язок з соціальними-економічними етапами розвитку міст сприяє комфортному розміщенню закладів соціального захисту та плануванню їх територій. Це здійснюється згідно з державними нормативними актами КНР та України, посібниками з проектування (В. Куцевича), книгами Ѓ. Йена, Дьоміна М., дисертаціями (Підгірняк К., Родик Я., Целуйкіної О.), науковими публікаціями: Чжао Хунцзюань, В. Куцевича, Красножон Т., Несстеренко В.В. та ін.).

Мета дослідження. Виявити і проаналізувати сучасні напрямки територіального розміщення будівель закладів соціального захисту населення.

Методи дослідження. Особливими методами застосованими у даному дослідженні є загально наукові методи, які включають огляд вітчизняної та зарубіжної літератури з питань соціального захисту населення та об'єктів для їх обслуговування, їх розміщення в складі міста та організації території зазначених об'єктів; теоретичні методи: узагальнення практики проектування і будівництва закладів соціального захисту, ознайомлення з нормативною базою їх проектування; емпіричні методи: опис, спостереження, сприйняття інклюзивного простору.

Основна частина. На основі проведених досліджень визначено, що для формування будівель соціального захисту людей літнього віку потрібно визначити основні містобудівні напрямки для створення спеціального архітектурного середовища. Через складну структуру міст Китаю, розміщення зазначених об'єктів має відповідати чинним державним будівельними нормами та визначеними результатами дослідження [1-4].

Сучасне планування міського середовища впливає на пошук виявлення прийомів містобудівної організації закладів соціального захисту літніх людей,

враховуючи їх безбар'єрну структуру та новітні санітарно-гігієнічні вимоги, які повинні відповідати сучасній проєктній практиці.

Особливого значення при формуванні будівель закладів соціального захисту для людей літнього віку набуває питання щодо територіального розміщення їх в забудові населених пунктів.

Зазначені заклади, як елементи містобудівної системи формуються з соціальних інституцій. На основі аналізу містобудівної ситуації при їх проєктуванні виявлені вузли соціальної активності; потужність територіальних ресурсів; радіуси доступності; конфігурацію ділянки; концепції розвитку архітектурного середовища та особливості розташування елементів благоустрою.

Розміщення об'єкта проєктування в структурі міста (відповідно до положень містобудівної документації, відповідно до яких визначаються містобудівні умови та обмеження забудови земельної ділянки (об'єкта будівництва) обов'язкові для врахування при відведенні земельної ділянки об'єкта, яку неможливо формувати й розвивати без урахування навколишнього середовища [5-16]. До складу цього середовища повинні входити не лише прилеглі території, а й транспортні сполучення, які забезпечують комунікації з об'єктом (закладом соціального захисту).

З теорії містобудування відомі прийоми, які діють на рівні планувальної організації міста, що включають загальні просторові характеристики. До них належать: прийоми доступності та ситуативної адаптивності; трансформативності; комунікативності; комплектності; компактності та ізолятивності.

Містобудівне розташування визначається загальною стратегією розвитку системи закладів соціального захисту КНР, підпорядковується потребам певного регіону. Для визначення потужності та містобудівного розміщення закладів соціального захисту людей літнього віку у забудові міста. Для цього повинні розроблятися перспективні плани, що враховують існуючу мережу об'єктів соціального захисту. Розглядаючи заклади соціального захисту людей літнього віку та прийоми їх розміщення в структурі міста можна виділити три основні території для розміщення цих об'єктів. Це зелені зони **центральної частини міст, передмістя та рекреаційні зони міст**. Незалежно від розташування закладів соціального захисту організація генеральних планів знаходиться у залежності від зовнішніх та внутрішніх чинників. До групи зовнішніх чинників належать елементи генерального плану, які мають вплив на архітектурно-планувальну організацію закладів соціального захисту літніх людей.

На розміщення закладів соціального захисту літніх людей впливає вибір ділянки забудови, її рельєф та озеленення, які сприятимуть абілітаційному і реабілітаційному процесам, а також комфортності обслуговування пацієнтів даних закладів.

Одним з головних аспектів розміщенні закладів соціального захисту є забезпечення близькості до основних транспортних артерій, що розташовані у радіусі досяжності. Тому, при проєктуванні зазначених закладів необхідно передбачити схеми забезпечення пішохідних маршрутів та вільного під'їзду відвідувачів, медичного персоналу і т. ін.

Розміщення та архітектурно-планувальне рішення будівель закладів соціального захисту визначається прийнятою функціонально-технологічною схемою і потужністю закладу. Для подальшого ефективного використання будівель закладів соціального захисту при проєктуванні середніх та великих об'єктів необхідно передбачати можливості перспективного розвитку закладів, їх модернізації або розширення з метою збільшення потужності та застосування новітнього обладнання і т. ін.

Особливістю проєктування закладів соціального захисту є забезпечення виконання санітарно-гігієнічних вимог, які сприяють організації функціонально-технологічних та медико-організаційних процесів. Тому їх територіальна організація потребує зонування території для формування відповідного архітектурно-планувального вирішення будівлі.

Узагальнення аналізу практики проєктування, будівництва та експлуатації закладів соціального захисту населення дала змогу запропонувати такі групи приміщень за функціональним призначенням: абілітаційно-реабілітаційні, медичні, господарчі, житлово-побутові, адміністративно-технічні, харчувальні, культурно-дозвілеві, фізкультурно-оздоровчі, рекреаційні, методично-технічні та ін. [17-22].

Виходячи з цього територію ділянки закладів соціального захисту людей літнього віку пропонується сформувати на основі трансформативності та комунікативності. Зазначені прийоми організації земельних ділянок сприятимуть забезпеченню доступності, дотримано санітарно-гігієнічних вимог, функціонального зв'язку між групами приміщень і можливості маневрування транспорту.

Земельну ділянку у відповідності з генпланом слід поділяти на такі зони: рекреаційну (для відпочинку та ходіння пішохідними маршрутами); абілітаційно- реабілітаційну (система заходів, спрямованих на опанування знань та навичок, необхідних для її незалежного проживання в сучасному середовищі та простору для рухової активності, з адаптаційними майданчиками, терапією природного середовища); фізкультурно-оздоровчу

(ігрові майданчики, оздоровчі басейни); транспортну (під'їзні зупинки для висадки та прийому пасажирів, автостоянки для працівників), господарську (майстерні систем автономного забезпечення, генератори, сонячні панелі та геліоколектори, вітрові та водяні електростанції, твердопаливні котли та рекуператори тепла, теплові насоси та ін.) захисту та резерву (рис 1).

Рис. 1. Схема зонування території закладів соціального захисту для людей літнього віку

Зонування ділянки повинно поєднуватись з навколишнім природнім середовищем та мати безпечний взаємозв'язок із комунікативною системою. Організація функціональних зон на території ділянки закладів соціального захисту потребує компактності та ізолятивності функціонально-структурні одиниці ділянки.

До ділянки закладів соціального захисту людей літнього віку слід пред'явити такі містобудівні та санітарно гігієнічні вимоги:

- зручний транспортний зв'язок з закладами охорони здоров'я міста;
- наявність площадок і під'їздів перед будівлею;
- віддаленість від промислових підприємств, великих транспортних магістралей і інших не екологічно-небезпечних міських об'єктів;
- використання природних умов - водойм (річок, озер, зелених масивів, рельєфу місцевості);
- наявність резервної площі для перспективного розширення.

Проведений аналіз практики проєктування, будівництва та експлуатації закладів соціального захисту літніх людей показав, що більшість об'єктів не мають відповідають наведеним вимогам ділянок. Існуючі будівлі закладів соціального захисту населення розташовані на затиснених ділянках, де площа забудови займає майже 50-60% площі ділянки, а остання частина, як правило,

відводиться під хоздвір, проїзди і проходи. Пішохідні площадки і під'їзди, а також автостоянки відсутні.

При проектуванні ділянок закладів соціального захисту слід формувати раціональне планування її території з комфортним зонуванням. Ділянка може бути раціонально організована і обладнана, в разі, якщо її забудова не перевищує 30% загальної площі ділянки.

Висновок. На основі узагальнення досвіду формування містобудівного розміщення будівель закладів соціального захисту населення в структурі міст визначено, що їх можливо розташувати у зелених зонах центральної частини міст, передмісті та рекреаційних зонах міст і сільських поселень.

Наведені результати дослідження виявили структурне членування ділянок закладів соціального захисту на такі зони: рекреаційну, абілітаційно-реабілітаційну, фізкультурно-оздоровчу, транспортну, господарську, захисну та резервну.

Список літератури

1. Код проектування будівель для людей похилого віку (GB 50867-2013) (національний стандарт КНР).
2. Стандарт для проектування об'єктів по догляду за літніми людьми (JGJ450-2018), цей стандарт скасовує попередній Кодекс проектування будівель для об'єктів по догляду за літніми людьми (GB50867-2013).
3. Чжао Хунцзюань, Куцевич В.В. Вплив соціальних передумов на формування середовища життєдіяльності людей літнього віку. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Наук.-техн. зб. Київ: КНУБА, 2024, Вип. 68. С-367-378. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2024.68.367-378>.
4. Чжао Хунцзюань. Проектні параметри організації функціональних зон реабілітаційних центрів для людей літнього віку. Архітектурний вісник КНУБА: зб. наук. праць. 2024. Вип. 85. С. 648-659.
5. ДБН Б.2.2-12:2019 Планування і забудова території. Київ. Мінрегіон України, 2019. 187 с.
6. ДБН Б. 2.2 - 5: 2011. Благоустрій територій. Київ: Міністерство регіонального розвитку та житлово-комунального господарства, 2011. 61 с.
7. ДБН В. 2.2-9:2018 Громадські будинки та споруди. Основні положення. Київ: Мін. громад. і тер. України. Київ. 2019. 47 с.
8. ДБН В. 2.2 -18: 2007. Заклади соціального захисту населення. Київ: Мінрегіон України, 2007. 39 с.
9. ДБН В. 2.2. - 10:2022. Заклади охорони здоров'я. Київ: Мінрегіон України, 2023. 68 с.
10. ДБН В. 2.2-13:Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди. Київ: Держком України з будівн. та архіт., 2004. 103 с.
11. ДБН В. 2.2-25:2009. Підприємства харчування (заклади ресторанного господарства). Київ: Мінрегіон України. 2010. 55 с.
12. ДБН В. 2.2 -40:2018. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Київ: Мінрегіон України. 2018. 63 с.
13. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011р №3038-VI.
14. Демин Н.М. Управления развитием градостроительных систем. Київ: Будівельник, 1991. 184 с.

15. Гел Йен. Міста для людей. Перекл. з англ. О. Любарської. Київ: КЕНЕКШЕНС, 2020. 280 с.
16. Малащенко В.О. Містобудівні особливості розміщення та зонування території реабілітаційних центрів для дітей з обмеженими можливостями. Проблеми теорії і історії архітектури України. 2019 Вып. 19. С. 94-102. doi: 10.31650/2519-4208-2019-19-94-102.
17. Цейкуліна О.В. Етно-регіональні особливості архітектури медичних закладів харкова. Автореф. дис. к. архіт. Харків: Харківський національний університет будівництва та архітектури, 2015. С. 25-31.
18. Підгірняк К.Ю. Архітектурно-планувальна організація міських поліклінік (на прикладі м. Києва). Автореф. дис. к. арх.:18.00.02. Київ: КНУБА, 1996. 18 с.
19. Куцевич В.В. Проектування архітектурного безбар'єрного середовища мало мобільних груп населення. Будівництво України. Київ, 2011. №2. С. 6-18.
20. Куцевич В.В. Альбом технічних рішень обладнання елементами безперешкодного доступу людей з обмеженими фізичними можливостями до об'єктів житлово-комунального призначення. Посібник з проектування. 2-ге вид. КИЇВ: КИЇВЗНДІЕП, 2012. - 111 с.
21. Нестеренко В.В. Середовище без бар'єрів для людей з обмеженими можливостями. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: КНУБА, 2016. Вип. 43. Частина 2. С. 352-356.
22. Красножон Т.Ю. Особливості просторово-територіальної організації медично-реабілітаційних центрів політравми. Містобудування і територіальне планування: наук.-техн. збірник. - Київ: КНУБА, 2022 - Вип.79. - С. 199-211.

Ph.D student **Hongjuan Zhao**,
Doctor of architecture, professor **Vadym Kutsevich**,
Kyiv National University of Construction and Architecture

PROPOSALS FOR THE LOCATION OF SOCIAL PROTECTION INSTITUTIONS FOR THE ELDERLY IN THE URBAN ENVIRONMENT

The article discusses the design of social protection institutions in China, their main urban planning directions, which must be based on the current state regulations of the PRC, as well as the DBN (State Building Norms) of Ukraine mentioned in the article. The urban placement of social protection institutions is subordinate to the strategy for the development of the spatial system of settlements. This system of state-guaranteed economic, social, and legal measures provides elderly people with opportunities to overcome the limitations of life activities by creating specialized institutions where inclusive spaces are formed.

Defined approaches to the urban placement of these institutions within the city structure include locations in green zones of central city parts, suburbs, and recreational areas of towns and rural settlements. The placement, capacity, and sizes of land plots for social protection institutions must be determined based on the design task, taking into account the requirements of such Ukrainian regulatory acts as: DBN B 2.2-12:2018; DBN B. 2.2-5:2011; DBN V.1.1-7:2016; DBN B 2.3-18:2007; DBN

V. 2.2-9: 2018; DBN V. 2.2-16: 2007; DBN V. 2.2-40:2018; DBN V. 2.2 - 10: 2022; DBN V.2.2 -13: 2003; DBN V. 2.2 -16-2018; DBN V. 2.2 - 25: 2009; DBN V.2.2-11:2002.

The location of social protection institutions depends on the chosen development plot because these facilities require adjacent areas to have natural greening, which will facilitate the conduct of rehabilitation and rehabilitation processes within these institutions.

The area of green plantings, which will include lawns, flower beds, fruit gardens, and vegetable gardens, must constitute no less than 50% of the plot area of the social protection institution building.

Key words: social protection institutions architectural and planning organization; urban planning location; territory planning; the elderly; plot.

REFERENCES

1. Code for the Design of Buildings for the Elderly (GB 50867-2013) (National Standard of the PRC). {in Chinese}
2. Standard for the Design of Facilities for Elderly Care (JGJ450-2018), this standard repeals the previous Code for the Design of Buildings for Elderly Care Facilities (GB50867-2013). {in Chinese}
3. Zhao Hongjuan, Kutsievych V.V. The influence of social preconditions on the formation of the environment for elderly people. Modern Problems of Architecture and Urban Planning. Scientific and technical collection. Kyiv: KNUCA, 2024, Issue 68, pp. 367-378. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2024.68.367-378>. {in Ukrainian}
4. Zhao Hongjuan. Generalisation of the modern typology and experience of forming rehabilitation centres for the elderly. Urban development and territorial planning. Scientific and technical collection. Kyiv: KNUCA, 2024. Issue 85, pp. 648-659. <https://doi.org/10.32347/2076-815X.2024.85.648-659>. {in Ukrainian}
5. DBN B.2.2-12:2019 Planning and development of territories. Kyiv: Ministry of Regional Development of Ukraine, 2019. 187 p. {in Ukrainian}
6. DBN B. 2.2 - 5: 2011. Beautification of territories. Kyiv: Ministry of Regional Development, Housing and Communal Services of Ukraine, 2011. 61 p. {in Ukrainian}
7. DBN V. 2.2-9:2018 Public buildings and structures. Basic provisions. Kyiv: Min. of Communities and Territories of Ukraine. Kyiv. 2019. 47 p. {in Ukrainian}
8. DBN V. 2.2 -18: 2007. Social protection institutions. Kyiv: Ministry of Regional Development of Ukraine, 2007. 39 p. {in Ukrainian}

9. DBN V. 2.2. - 10:2022. Health care facilities. Kyiv: Ministry of Regional Development of Ukraine, 2023. 68 p. {in Ukrainian}
10. DBN V. 2.2-13: Sports and recreational facilities. Kyiv: State Committee of Ukraine for Construction and Architecture, 2004. 103 p. {in Ukrainian}
11. DBN V. 2.2-25:2009. Catering enterprises (restaurants). Kyiv: Ministry of Regional Development of Ukraine. 2010. 55 p. {in Ukrainian}
12. DBN V. 2.2 -40:2018. Inclusiveness of buildings and structures. Basic provisions. Kyiv: Ministry of Regional Development of Ukraine. 2018. 63 p. {in Ukrainian}
13. On the regulation of urban planning activity: Law of Ukraine from 17.02.2011 №3038-VI. {in Ukrainian}
14. Demin N.M. Management of the development of urban planning systems. Kyiv: Builder, 1991. 184 p. {in Ukrainian}
15. Gehl Jan. Cities for People. Translated from English by O. Lyubarska. Kyiv: CONNECTIONS, 2020. 280 p. {in Ukrainian}
16. Malashenkova V.O. Urban planning characteristics of the placement and zoning of the territory of rehabilitation centers for children with disabilities. Problems of Theory and History of Architecture of Ukraine. 2019 Issue 19, pp. 94-102. doi: 10.31650/2519-4208-2019-19-94-102. {in Ukrainian}
17. Tseikulina O.V. Ethno-regional features of the architecture of medical institutions of Kharkiv. Author's abstract of Ph.D. thesis. Kharkiv: Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture, 2015. pp. 25-31. {in Ukrainian}
18. Pidhirniak K.Yu. Architectural and planning organization of urban polyclinics (based on the example of Kyiv). Author's abstract of Ph.D. thesis: 18.00.02. Kyiv: KNUCA, 1996. 18 p. {in Ukrainian}
19. Kutsevich V.V. Designing an architectural barrier-free environment for less mobile population groups. Construction of Ukraine. Kyiv, 2011. No. 2, pp. 6-18. {in Ukrainian}
20. Kutsevich V.V. Album of technical solutions for equipping facilities with elements of unhindered access for people with limited physical abilities. Design guide. 2nd edition. KYIV: KYIVZNDIEP, 2012. - 111 p. {in Ukrainian}
21. Nesterenko V.V. Barrier-free environment for people with disabilities. Modern Problems of Architecture and Urban Planning. Kyiv: KNUCA, 2016. Issue 43 Part 2, pp. 352-356. {in Ukrainian}
22. Krasnozhon T.Yu. Characteristics of the spatial-territorial organization of medical-rehabilitation centers for polytrauma. Urban Planning and Territorial Planning: scientific and technical collection. - Kyiv: KNUCA, 2022 - Issue.79. - pp. 199 - 211. {in Ukrainian}